

**BOSHLANG‘ICH SINIF DARSLARIDA INTERFAOL METODLARDAN
FOYDALANISH**

Fan o‘qituvchisi: **Bobomurotova Latofat Elmurodovna**
University of innovation technologies universiteti Maktabgacha va

Xujamberdiyeva Nurangiz Dilmurod qizi

boshlang‘ich ta’lim fakulteti Boshlang‘ich ta’lim yo‘nalishi 1 BT 21-guruh talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun ta’lim jarayonida interfaol o‘qitish metodlaridan foydalanishning ahamiyati, samaradorligi va metodik yondashuvlari tahlil qilingan. Interfaol metodlar o‘quvchilarni darsga faol jalb qilish, ularning mustaqil fikrlashini, nutq faoliyatini, muloqot madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqotda “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Insert”, “Bumerang”,

“Blitsso‘rov”, “Rol o‘ynash” kabi usullarning boshlang‘ich sinf fanlari – ona tili, atrofmuhit, matematika va o‘qish darslarida qo‘llanilishi yuzasidan amaliy misollar bilan yoritib berilgan. Maqola yakunida interfaol metodlar orqali dars sifatini oshirish bo‘yicha tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: interfaol metod, boshlang‘ich ta’lim, dars samaradorligi, o‘quvchi faolligi, metodik yondashuv.

Kirish Hozirgi zamon ta’lim tizimi oldiga qo‘yilayotgan asosiy talab —

o‘quvchilarning mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va faol ishtirokini ta’minlashdir.

Ayniqsa, boshlang‘ich ta’lim bosqichida o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini oshirish, ularni dars jarayonida faol ishtirok etishga undash muhim ahamiyatga ega. Bunda interfaol o‘qitish metodlaridan foydalanish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Interfaol metodlar — bu o‘quvchilarning bilish faoliyatini faollashtiruvchi, dars jarayonini jonlantiruvchi, hamkorlikda o‘rganish va fikr almashishga asoslangan usullardir. Bunday yondashuv o‘quvchilarning faqat tayyor bilimlarni eslab qolish

emas, balki o‘z fikrlarini bayon qilish, muammolarni hal qilish, guruhda ishlash ko‘nikmalarini shakllantiradi. Mazkur maqolada boshlang‘ich sinf darslarida interfaol metodlardan foydalanishning afzalliklari, ularni amaliyotga tadbiq etish yo‘llari va samaradorligi tahlil qilinadi. Shuningdek, turli fanlarda qo‘llaniladigan mashhur interfaol usullar misolida darslarni tashkil etish bo‘yicha tavsiyalar beriladi.

Asosiy qisim

Interfaol metodlarning ta‘limdagi o‘rni

Interfaol metodlar – bu o‘quvchi va o‘qituvchi o‘rtasida faol muloqotga asoslangan, o‘quvchining mustaqil fikrlashi, izlanishi, o‘z bilimini boshqalar bilan solishtira olishi va xulosa chiqara olishini ta‘minlovchi o‘qitish shakllaridir. Bu metodlar orqali o‘quvchilar faqat bilim egallab qolmay, balki hayotiy ko‘nikmalarni ham shakllantiradilar. Shu sababli interfaol yondashuvlar zamonaviy ta‘limning ajralmas qismiga aylangan. Zamonaviy ta‘lim tizimining asosiy vazifalaridan biri –

o‘quvchilarni faollikka, mustaqil fikrlashga va ijodiy yondashuvga o‘rgatishdan iborat. An‘anaviy darslarda o‘qituvchi asosiy axborot manbai sifatida yetakchi rolni o‘ynasa, interfaol metodlar o‘quvchilarni dars jarayonining markaziga olib chiqadi. Bu metodlar orqali bilim o‘quvchiga tayyor holatda berilmaydi, aksincha, u o‘z bilimini izlanish, bahs-munozara, muhokama va tajriba orqali mustaqil shakllantiradi.

Interfaol metodlar dars jarayonida quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

1. **Faol o‘rganishga rag‘batlantiradi** – O‘quvchi o‘z bilimini izlaydi, fikrlaydi, solishtiradi va xulosa chiqaradi.
2. **Kommunikativ ko‘nikmalarni rivojlantiradi** – Guruhda ishlash, fikr almashish, muhokama qilish orqali o‘quvchining muloqot madaniyati yuksaladi.
3. **Ijodkorlik va tanqidiy fikrlashni shakllantiradi** – Muammoli vaziyatlar asosida echim izlash, turli yo‘llarni tahlil qilish orqali o‘quvchi ijodiy yondasha boshlaydi.
4. **Motivatsiyani oshiradi** – Dars jarayoni qiziqarli va jonli o‘tadi, bu esa o‘quvchilarda bilim olishga ishtiyoq uyg‘otadi.
5. **Individual yondashuvni ta‘minlaydi** – Har bir o‘quvchi o‘zining qiziqishi va imkoniyatiga ko‘ra darsda ishtirok etadi.

Interfaol metodlarning ta‘limdagi o‘rni nafaqat o‘quvchilarning bilim olish darajasini oshirishda, balki ularning shaxsiy rivojida ham muhim ahamiyat kasb etadi. O‘qituvchining vazifasi bu yerda nazorat qiluvchi emas, balki yo‘naltiruvchi, maslahat beruvchi, faoliyatni boshqaruvchi sifatida namoyon bo‘ladi.

Boshlang‘ich ta‘limda qo‘llaniladigan asosiy interfaol metodlar

Boshlang‘ich sinf darslarida quyidagi interfaol usullar keng qo‘llaniladi:

- "Aqliy hujum"
- "Insert"
- "Rol o‘ynash"
- "Blits-so‘rov"
- "Klaster"
- "Bumerang"
- "Fikrlar doirasi"

Bu metodlar darsning turli bosqichlarida – yangi mavzuni o‘rganishda, takrorlashda yoki bilimlarni mustahkamlashda o‘z samarasini beradi. Masalan, "Aqliy hujum" orqali o‘quvchilar o‘z fikrlarini erkin ifoda etadi, "Rol o‘ynash" esa ularda ijtimoiy muhitda o‘zini tutish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Fanlar kesimida interfaol metodlardan foydalanish

Ona tili darslarida – "Insert" texnologiyasi yordamida matn ustida ishlash samarali kechadi. Bu orqali o'quvchilar o'qilgan matndan asosiy g'oyani ajratib oladi, fikr yuritadi.

Matematika darslarida – "Blits-so'rov" yoki "Bumerang" usullari orqali o'quvchilarning tez fikrlash, muammoni hal qilish, yechimlarni taqqoslash ko'nikmalari rivojlanadi.

Atrof-muhit darslarida – "Rol o'ynash" va "Fikrlar doirasi" orqali tabiatga bo'lgan munosabat, ekologik ong va ijtimoiy faollik tarbiyalanadi.

Dars jarayonida interfaol metodlarni qo'llash bosqichlari Interfaol

metodlardan foydalanishda dars quyidagi bosqichlarda tashkil etiladi:

1. Darsga kirish: o'quvchilarning e'tiborini mavzuga jalb qilish.
2. Asosiy qism: interfaol metod orqali bilim berish, savol-javoblar, mashqlar.
3. Yakuniy qism: xulosa chiqarish, baholash, mustahkamlash. **Darsga tayyorgarlik bosqichi**

Bu bosqichda o'qituvchi:

Darsning maqsadini aniqlaydi;

Interfaol metod (klaster, aqliy hujum, insert, "aql charxi" va h.k.) tanlaydi;

Kerakli vositalar, materiallar va darsliklar tayyorlanadi;

O'quvchilar bilim darajasini hisobga olgan holda guruhlariga bo'linadi.

2. Kirish bosqichi (motivatsiya) Bu bosqichda:

O'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishi uyg'otiladi;

Savollar, muammoli vaziyatlar, mavzuga oid vizual vositalar yordamida mavzu yuzasidan faoliyat boshlanadi;

O'quvchilar fikrlashga undaladi va faol ishtirok etishga rag'batlantiriladi.

3. Asosiy (amaliy) bosqich

Bu bosqichda interfaol metodlar to'liq qo'llaniladi:

Guruhli ishlar tashkil etiladi;

Har bir guruhga topshiriqlar beriladi;

O'quvchilar mustaqil fikrlaydi, muammolarni hal etadi, qarorlar qabul qiladi;
O'qituvchi moderator sifatida faollikni boshqaradi va yo'naltiradi.

Masalan:

\“Aqlli savollar zanjiri” orqali mavzuni tushunish darajasi aniqlanadi;

\“Insert” jadvali yordamida o'qilgan matn asosida tahlil qilinadi;

\“Baliq skeleti”, \“Venn diagrammasi” orqali mavzular solishtiriladi.

4. Yakuniy (refleksiya va baholash) bosqichi Bu bosqichda:

O'quvchilar o'z faoliyatini tahlil qiladi;

Guruhlar ishini taqdim etadi; Baholash mezonlari asosida baholash amalga oshiriladi (o'zaro baholash, o'zini baholash, o'qituvchi bahosi);

Darsdan chiqqan xulosa va mavzuni hayot bilan bog'lash amalga oshiriladi

5. Uyga vazifa tayinlash bosqichi

O'quvchilarga mustaqil topshiriqlar beriladi;

Uyga vazifa interfaol darsda o'rganilgan bilimlarni mustahkamlashga xizmat qiladi;

Ijodiy yoki tahliliy topshiriqlar (esse, jadval to'ldirish, loyiha ishi) bo'lishi mumkin.

O'quvchilar faolligi va dars samaradorligiga ta'siri

Interfaol metodlar darsda barcha o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi. Har bir bola o'z fikrini bildirish, savollarga javob berish, muhokama qilish jarayonida qatnashadi. Bu esa o'quvchilarda ishonch, faollik va mas'uliyat hissini kuchaytiradi. Darslarda passiv ishtirokchilar soni kamayadi, o'quv jarayoni mazmunli va samarali kechadi.

Muammolar va takliflar

Ayrim hollarda interfaol metodlarni noto'g'ri tanlash, vaqtni to'g'ri taqsimlamaslik darsning sifatsiz o'tishiga sabab bo'ladi. Shuningdek, o'qituvchilarning bu metodlar bo'yicha yetarli malakaga ega bo'lmasligi ham muammolardan biridir. Shu bois:

- O‘qituvchilar uchun interfaol metodlar bo‘yicha muntazam seminar-treninglar tashkil etilishi;
- Darslik va qo‘llanmalarda metodik tavsiyalar kengaytirilishi;
- Har bir darsga mos interfaol metodlar ro‘yxati ishlab chiqilishi lozim.

Hulosa

Xulosa qilib aytganda, boshlang‘ich sinf darslarida interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, ularning bilim olishga faol jalb etilishiga, mustaqil fikrlash va muloqot qilish ko‘nikmalarining shakllanishiga xizmat qiladi. Interfaol metodlar orqali o‘quvchilar nafaqat nazariy bilimlarni egallaydilar, balki hayotiy vaziyatlarda ulardan foydalana olishni ham o‘rganadilar. Dars jarayonida “Aqliy hujum”, “Insert”, “Rol o‘ynash”, “Klaster”, “Blits-so‘rov” kabi usullardan maqsadga muvofiq foydalanish, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasida samarali muloqotni yo‘lga qo‘yish imkonini beradi. Bu esa ta‘lim sifatini oshirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Shu boisdan, har bir boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi interfaol metodlarni puxta o‘zlashtirishi, ularni dars mazmuni va o‘quvchilarning yosh xususiyatlariga mos holda tanlab qo‘llashi zarur. Faqat shundagina o‘quvchilarda mustahkam bilim, amaliy ko‘nikma va ijodiy tafakkur rivojlanadi. Bugungi kunda ta‘lim jarayonida interfaol metodlardan samarali foydalanish o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan munosabatini tubdan o‘zgartirmoqda. Ayniqsa, boshlang‘ich ta‘lim bosqichida bu metodlar o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, guruhda ishlash, savol-javob orqali o‘rganish, o‘z fikrini erkin ifoda etish kabi ko‘nikmalarni shakllantiradi. Interfaol usullar darslarni yanada qiziqarli, jonli va mazmunli tashkil etishga imkon beradi. Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari zamonaviy metodik yondashuvlardan samarali foydalansa, bu nafaqat ta‘lim sifatini oshiradi, balki o‘quvchilarning shaxsiy rivojiga ham ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Shu sababli, interfaol metodlar har bir dars jarayonining ajralmas qismiga aylanishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma‘naviyat, 2008.

2. Qodirova N., Jo‘rayevna G’. Boshlang‘ich ta‘limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
3. To‘xtasinova M.T. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan, 2020.
4. Yusupova M.Q. Interfaol o‘qitish metodlari va ularning samaradorligi. – T.: TDPU nashriyoti, 2021.
5. Mahkamova S. Boshlang‘ich ta‘lim metodikasi. – Toshkent: Innovatsiya, 2022.
6. G‘ulomova G‘. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining bilim faolligini oshirishda interfaol metodlardan foydalanish. – Ilmiy-amaliy maqola // Ta‘lim va rivojlanish, 2023.
7. Jalolov J.J. Pedagogika: Oliy o‘quv yurtlari uchun darslik. – T.: “Fan va texnologiya”, 2016.
8. Mavlonova R. Zamonaviy dars va interfaol metodlar. – T.: “O‘qituvchi”, 2017.
9. UNESCO. Interactive teaching and learning: A guide for educators. – 2020.
10. Raximova D. Boshlang‘ich ta‘limda innovatsion texnologiyalar. – T.: TDPU ilmiy nashriyoti, 2022.

